Toplum Bilimleri Dergisi – Journal of Social Sciences

ISSN: 1306-7877 e-ISSN: 2147-5644

**Günümüz Adıyaman Evlerinde Bulunan Yastık Halılarının Dokuma
Sanatı İçerisindeki Yeri ve Önemi**

**The Place and Importance of Pillow Carpets in Contemporary
Adıyaman Houses in the Art of Weaving**

Demet ÖRNEK

Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,

Ankara, Türkiye

Dr., Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Literature,

Ankara, Turkey

demet.ornek@hbv.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-7691-3434>

Makale Bilgisi / Article Information

<http://dx.doi.org/10.29238/tbd.2007.49626>

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / The Article Arrival Date: 23.02.2021

Yayımlanma Tarihi / Publication Date: 25 Haziran / June 2021

Yayımlanma Sezonu / Publication Season: Haziran / June 2021

Cilt / Volume: 30

Sayfa / Pages: 101-121

Copyright © Published by Toplum Bilimleri Dergisi – Journal of Social Sciences.

All rights reserved www.toplumbilimleri.com

Günümüz Adıyaman Evlerinde Bulunan Yastık Halılarının Dokuma Sanatı İçerisinde ki Yeri ve Önemi

ÖZET

Yastık halılar, günümüzde Anadolu insanının hayatında varlığını sürdüren, görsel bakımdan zengin ifadeleri ile kişilerin duygularını dile getirme özelliğine sahip el sanatlarımızdandır. Araştırmaya konu olan Adıyaman'da günümüzde dokunan ve kullanılan yastık halılar malzeme, renk ve motif özellikleri ile kaybolmaya başlamış dokuma örnekleridir. Yörede merkezde yapılan araştırmalarda 40 ev ziyaret edilerek 19 örnek ele alınarak kataloglanmıştır. İncelenen yastık halıların Türk düğümü kullanılarak çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yün iplikle dokunduğu görülmüştür. İhtiyaçları karşılama amaçlı, halı dokumalarda kullanılan, ipliklerin hazırlanması ve boya maddelerinin doğal olması açısından incelenmeye değer görülmüştür. Bu çalışmanın amacı Adıyaman evlerinde bulunan halı yastıkların çeşitli yönleri ile renk, desen ve kompozisyon özelliklerini belgelemek ve tanıtmak, kültürünü ve zevklerini el sanatlarına yansıtan ecdatlarımız ile günümüzde oluşturulan kültür arasında benzer ve farklı yönleri karşılaştırarak ortaya koymaktır. Malzeme, motif ve kompozisyonların meydana getirilmesinde ki ortak özellikler, Anadolu ve dolayısı ile yörenin geleneksel kültürünü yansıtmaları nedeni ile dikkat çekmektedir. Bölgede bu benzerlikleri gösteren yastık halılar dokumayı yapan ev sahiplerinin vermiş olduğu bilgiler ışığında incelenerek araştırılmıştır. Adıyaman yastık halıları günlük kullanım amacına yönelik olarak oturma, yemek yeme, misafir ağırlama kültürü ile birlikte yöredeki ev dekorasyonlarının meydana gelmesinde etkinliğini sürdürmektedir.

Anahtar Kelime

Adıyaman, Dokuma, Halı, Yastık halı, Türk Düğümü,

The Place and Importance of Pillow Carpets in Contemporary Adıyaman Houses in the Art of Weaving

Abstract

Pillow carpets ;which continue to exist in the lives of Anatolian people today; are one of our handicrafts made for use that have the ability to express the emotions of people with their rich expressions in visual. The pillow carpets which is the subject of the research woven and used today in Adıyaman, are examples of weaving that have begun to disappear with their material, color and motif features. 40 houses were visited and 21 samples were handled and cataloged during the researches conducted in the center in the region. It was observed that the examined pillow carpets were woven using Turkish knot with cotton warp, weft and knot with wool yarn. The studies made to prepare the yarns used in carpet weaving and to make the dyestuffs natural were examined. The aim of this study is to document and introduce the various aspects and color, pattern and composition features of the carpet pillows found in Adıyaman houses, and Comparing similar and different aspects between Our ancestors reflecting their culture and tastes to handicrafts and today's culture. The common features in the creation of materials, motifs and compositions attract attention because they reflect the traditional culture of

Anatolia and thus the region. Pillow carpets showing these similarities in the region were examined and researched in the light of the information provided by the home owners. Adıyaman pillow carpets continue to be effective in the creation of home decorations in the region, together with the culture of sitting, eating and hosting guests for daily use.

Key Word

Adıyaman, Weaving, Carpet, pillow Carpet, Turkish

GİRİŞ

Bir milletin yaşayışını, kültür ve sanatını, değerlerini canlı örneklerle önümüze koyan el sanatları diğer sanat dalları arasında önemli bir alanı kapsamaktadır. Bu açıdan halı ve halı yastıkları da el sanatları içerisinde geniş bir yer almaktadır. İlk olarak keçe daha sonra düz dokuma yaygılar ve sonrasında halı dokumalar geliştirilmiştir (Barışta 1982). Türk halı sanatı ile ilgili kaynaklara göre, düğümlü halı Orta Asya'da Ötüken bölgesinde ortaya çıkmış ve dünyaya yayılmıştır. Düğümlü halıların gelişimi Türklerin tarihine bağlıdır. 3. yy öncesinde yapılan araştırmalar gösteriyor ki ilk düğümlü halılar Orta Asya'da Türkler tarafından dokunmuştur. Altay dağlarının eteklerinde 1947-1949 tarihleri arasında Pazırık kurganlarında Sergei Rudenko başkanlığında yapılan kazılar sonucunda ortaya çıkarılan halı(fotoğraf 1), sanat tarihinde bilinen ilk Türk halısı olarak kabul edilmiştir. 1,89X2m boyutunda olan halıda, bir desimetre karede 3600 Türk düğümü(Gördes düğümü)¹ bulunmaktadır(fotoğraf 2). Zemini koyu kırmızı renkli olan halıda açık mavi ve sarı renklerde bulunmaktadır (Yılmaz 2017:100)².

Fotoğraf 1: Pazırık Halısı,
<https://galeri13.uludagsozluk.com>

Fotoğraf 2:Türk düğümü(Gördes düğümü)
edebiyatvesanatakademisi.com

¹ Türk Düğümü, Gördes ya da Çift düğüm adı da verilen iki çözgünün etrafına sarılan ve uçları çözgülerin arasından sıkıca geçirilen bir düğüm şeklidir.

² Geniş bilgi için bakınız: Tekçe, E.F., Pazırık Altaylardan Bir Halının Öyküsü, Ankara,1993 ; Diyarbekirli, N., "İslamiyet'ten önce Türk Sanatı", Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı ,İstanbul,1993, 15-27 ; a.mlf., "Türklerde Halıcılık", Türk Edebiyatı, İstanbul, 1984,132/ 44-49 ; a.mlf.,Pazırık Halısı", TDA: Türk Halıları Özel Sayısı,1984, 32/1-8; Sümer, F., "Anadolu'da ki Türk Halıcılık Tarihine Dair En Eski Tarihi Kayıtlar", Türk Dünyası Araştırmaları,1984, 32/ 44-51; Demiriz, Y., "Türk Halı Sanatı", Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, İstanbul, ,1982, 5/ 908-912 ; Aslanapa, O.- Durul, Y., Selçuklu Halıları, İstanbul, 1974; Aslanapa, O., Türk Sanatı, İstanbul, 1984; a.mlf.(1978),Türk Halı Sanatının Bin Yılı, İstanbul; a.mlf.(1997), "Türk Halı Sanatının Tarihi Gelişmesi", Arış, Üç Aylık Halı, Dokuma ve İşleme Sanatlar Dergisi, Ankara,1/3/18-24,

Türkistan, Anadolu, Buhara, Uygurlar ve Hazarlar'da ki tüm Türk dünyasında dokunmuş olduğu görülen halılar, dokuma sanatının gelişmesinde önem arz etmektedir (Kırzioğlu 1995:39).

Türk halı sanatında Pazırık halısından sonra 13. yüzyıla kadar uzun bir boşluk görülmekte, düzenli ve sürekli gelişimi ise Selçuklu halılarının dokunmasıyla başladığı kabul edilmektedir. Anadolu Selçuklularının merkezi, Konya'da bulunan Selçuklu halıları 13. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar uzanan zincirin ilk büyük halkasını oluşturmaktadır (Yetkin 1991: 7). 14-15. yüzyılda yün kullanılarak kök boyalarla renklendirilmiş, çoğunluğu seccade boyutunda, hayvan figürlerinin üsluplaştırılması ile kullanıldığı görülen halıların çeşitleri ve tarihlendirmeleri için kaynak olarak Avrupalı ressamaların tabloları önemlidir. Anadolu, Mısır, Ortadoğu kaynaklı olan bu dokunmuş halılar; 14. yüzyıldan itibaren Avrupa resim sanatında, zenginlik ve soyluluk göstergesi kabul edilen önemli bir dekoratif eleman olarak, Rönesans sanatçıların resimlerinde yer almıştır. Hans Holbein'in tablolarında görülen halılar Holbein halıları, Lorenzo Lotto'nun tablolarında resimlendirdiği halılar ise Lotto halıları olarak tanınmaktadır (Perdahçı 2011:280). Sekizgen motifler, örgülü kufi yazılar, bitki ve yıldız motifleri dikkat çekici kompozisyonlarda yer almıştır. Yün kullanılarak, Türk düğümü ile dokunmuş halılar genellikle mavi ve kırmızı zeminli olup, kırmızı, mavi, kahverengi ve sarı renkler ile süslenmiştir. "Holbein Halıları" ve "Lotto Halıları", 16-17. yüzyıl Klasik Devir Uşak Halılarının gelişmesine de büyük katkı sağlamıştır. 16.yy da saray halıları ve Uşak halıları olarak isimlendirilen halılar döneme damgasını vurmuştur (Ersoy 1990:3-7). Saray çevresinde dokunan saray halıları çözgü ve atkı iplikler ipek, yün ve pamuk, düğümlerde yün ve pamuk kullanılarak İran düğümü ile dokunmuştur. Düğüm iplerinin kalitesi ve sık dokunması nedeniyle kadife yumuşaklığında bir etkisi vardır. Kırmızı, sarı, koyu mavi ve çimen rengi yeşilin tonları, bahar dalları, rumi, hatai, penç, gonca gül, lale, karanfil ve sümbül gibi çiçek motifleri, iri hançer yaprakları, bulut motifleri yoğun olarak kompozisyonlarda yer almıştır. Uşak halıları ise Uşak çevresinde dokunduğu için bu isim ile tanınmıştır (Gülensoy 1975). Türk düğümü kullanılarak dokunmuş olan Uşak halıları kırmızı, mavi ve kahverengi kullanılarak çoğunlukla dokunmuştur. Madalyonlu ve Yıldızlı Uşak halıları olarak iki gruba ayrılır. Madalyonlu halılarda göbek-madalyon kullanılmıştır. Madalyon içleri kıvrık dalları, bahar çiçekleri, birbirine dolanmış bitkiler ve bulut motifleriyle süslenmiştir. Yıldızlı Uşak halılarında yıldızlar zaman içinde bozulmaya başlamış ve eşkenar dörtgen şekilli motifler halini almıştır. 17.yy'da Geç Osmanlı Dönemi halıları genellikle beyaz zemin üzerine kırmızı ve mor renkler kullanılarak, çintemani ve kuş figürlü motifler ile dikkat çekmektedir. Halılar kullanılan desenlere göre isim almış ve tanınmıştır. Yüzyılın sonlarına doğru Uşak halıları ününü kaybetmeye başlamıştır. Ancak Batı Anadolu Bölgesinde Gördes, Kula, Bergama ve Milas İç Anadolu Bölgesinde Ladik, Kırşehir ve Mucur halıları ün kazanmaya başlamıştır (Deniz 2000:28)³.

Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan, Adıyaman el sanatları açısından çok zengin bir yapıya sahiptir. Özellikle halı, kilim, heybe, cicim ve benzeri dokuma

³ Geniş bilgi için bakınız: Deniz, B., " Gördes Halıları" , Bilim Birlik Başarı, İstanbul,1986, 45/ 13-19;a.mlf, "Ladik Halıları", Bilim Birlik Başarı,İstanbul,1986, 46/ 13-18; a.mlf,"Milas Halıları", Bilim Birlik Başarı,İstanbul,49/13-20

örneklerinin zenginliği eskisi kadar olmasa da dikkat çekmektedir. Adıyaman evlerinde bulunan halı yastıkları ise renk, desen ve kompozisyon açısından günümüzde de kullanılan geçmişten gelen değerlerimizi ve kültürümüzü yansıtan önemli eserlerdir. Yastıklar gün geçtikçe kullanım alanının azalması, teknolojinin ve köyden kente göçün artmasıyla kaybolmaya başlamış dokuma ürünlerindendir. Adıyaman evlerinde bulunan halılar diğer bölge ve şehirlerde olduğu gibi kullanıldıkları yere göre isim almışlardır. Bunlar; taban, sedir, yastık, minder, merdiven, ara ve seccade halıları olarak isimlendirilir.⁴ Dokunan her yastığın yüzünün kalitesi ve parlaklığı doğu halkının doğuştan ince bir sanat anlayışına sahip olmaları ve özellikle yaşantılarını basit tarzda sürdürmelerinden kaynaklanmaktadır (Haack 1975:17). Adıyaman'da evin asilliğini ve ince zevkini yansıtan halı yastıkları ev süslemesinde önemli unsurlardan biridir. Genç kızların küçük yaştan itibaren dokumaya başladıkları bu sanat ürünleri, hem duyguları anlatmak için bir araç, hem de ev halkının bütçesine katkıda bulunmak amaçlı kullanılmıştır. Renk renk, ilmek ilmek duygu ve düşüncelerin yansıtıldığı halı yastıklar, unutulmuş değerlerimizin gün ışığına çıkarılmasını ve hak ettiği yeri almasını sağlamak için önemlidir. Yöre halkının kendi elleriyle dokudukları halı yastıklar ise, her şeyin makineleştiği günümüzde, her türlü zorluğa rağmen bazı evlerde dokunmaya devam etmektedir. Adıyaman evlerinde halı yastıklar ev dekorasyonunda önemli rol oynamaktadır. Oturma kültürünün bir parçası olan halı yastıklar, yerde kullanıldığı gibi, sedirlerin duvar kısmına sıralanarak kullanılmaktadır. Duvara yaslı bir şekilde yerleştirilmiş uzun ince boyutlara sahip olan yastıkların içleri hasırotu ile doldurulmuştur. Başta yün olmak üzere pamuk iplik kullanılarak günümüzde yapılan yastık halılarda yün çözümler kullanılmıştır. Adıyaman'da yılda iki kere koyunların kırılmasıyla elde edilen yünler yer tezgahlarında dokunarak kullanılmaktadır. Yünler kullanılmadan önce bazı işlemlerden geçirilmektedir.⁵

Türk el sanatlarında yer alan halı yastıkların incelendiği bu araştırma, yalnız Adıyaman il merkezinde evlerde bulunan örnekler ele alınarak hazırlanmıştır. Adıyaman müzesinde bulunan halı yastıklar daha önce araştırmacılar tarafından ele alındığı için çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır. Merkezde yer alan 40 ev gezilerek yastık halılar incelenmiş, ev sahipleri tarafından dokunmuş halı yastıkları üzerinde değerlendirmeler yapılmıştır.

⁴ Taban halıları; yere serilen bütün halılar bu grup içerisinde değerlendirilir. Şekil itibarıyla genelde dikdörtgendir. Ortaya serilen taban halılarına orta ya da göbek halısı, kenarlara serilenlere ise kenar halıları denir. Sedir halıları; odalarda zeminden 20-30 cm yükseklikte, 30-70 cm genişliğinde yapılan sedirlerin üzerine serilen uzun dikdörtgen halılara denir. Minderlik; Kare şeklinde bir kişinin oturması için yapılmış halılardır. Bir tarafı havlı, yere gelen kısmı düz dokumalıdır. Merdiven Halıları; ensiz, merdiven uzunluğunda merdivenin ilk basamağından sonuna kadar serilen halılardır. Ara halılar; mangal altları, ocak önleri, paspas ve yolluk şeklinde olanlardır. Seccade halılar; Namaz kılmak için dokunmuş, çoğunlukla mihrap süslemeli, dikdörtgen biçiminde yapılmış halılardır.

⁵ Ev sahiplerinin açıklamalarına göre kırılmış yünler önce yıkanır, kurutulur, taranır ve el ile fitil haline getirilerek kirman ile eğrilir çile haline getirilir. Boya işlemine geçilmeden önce yeniden yıkanır. Hafif ateşte kazanlarda kaynatılarak ve karıştırılarak boyama işlemine geçilir. İstenilen renkler elde edildikten sonra küllü su doldurulmuş kazanlarda bekletilen yünler renkler tam olarak çıktıktan sonra bol su ile yıkanarak kurutulmaya bırakılır. Bazı yastık halılarda doğal şartlarda basit koşullarda yapılan boyama işlemlerinde, aynı rengin farklı tonlamalara sahip olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak yünlerin renklendirme işlemlerinde meydana gelen sıkıntılardan kaynaklandığı belirtilmiştir.

ADİYAMAN YASTIK HALILARINDAN ÖRNEKLER

Yastıklar içerisinde benzer olanları ayrı tutularak 19 tanesi üzerinde çalışılmıştır. Her bir örnek renk, desen ve motif bakımından detaylandırılarak anlatılmaya çalışılmıştır. Anlatımlar çizim ve fotoğraflarla desteklenmiştir.

Örnek 1

60X105 cm boyutlarında çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yün iplikle Türk düğümü kullanılarak yer tezgahında yapılmıştır(fotoğraf 3). Siyah, beyaz, kırmızı, sarı, yeşil, krem, kahverengi ve gri renkler kullanılmıştır. Kompozisyona bakıldığında siyah zemin üzerine etrafı çengel motifi ile bezenmiş kırmızı kartuş içerisinde merkezde dörtgen madalyon bulunan bir kompozisyona sahiptir. Madalyon içi yatay olarak yerleştirilen çokgen formlar ile doldurulmuş, iç içe basamaklı iki baklava motifinden oluşan düzenlemede ortası benekli üçgenlere yer verilmiştir. Dikdörtgen formun sağ ve sol kısımlarında pıtrak motifleri görülmektedir. Zeminde ise simetrik akrep motiflerinden oluşan üçlü bir düzenleme yer almıştır. Yastığın köşelerinde ikişer beyaz ve kırmızı renkte akrep motifleri bulunur. Beyaz zeminli bordürde ise siyah renkli çakmak motiflerinin ardarda sıralandığı bir düzenleme dikkat çekmektedir(Çizim 1)

Fotoğraf 3

Çizim 1

Örnek 2

60X110 cm boyutlarında çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yün ipliğinden, Türk düğümü kullanılarak yer tezgahında dokunmuştur(Fotoğraf 4). Lacivert, kırmızı, beyaz, kahverengi ve açık eflatun renkler kullanılmıştır. Kompozisyona bakıldığında lacivert zemin üzerine kareye yakın dikdörtgen panolar içerisinde kartuş biçiminde düzenleme dikkat çekmektedir. Beyaz zeminli kare madalyon koç boynuzu motifleriyle çevrilmiş, ortasına göz motifi yerleştirilmiştir. Madalyonun iki kenar ortasından çıkan uzantılar muska motifleriyle sonlanmıştır. Bu düzenleme lacivert zeminli, beyaz kontrollü basamaklı kartuş içerisinde yer almaktadır. Kartuşun dört köşesinde açık eflatun ve kırmızı renkli eli belinde motifleri bulunmaktadır. Bordürde beyaz zemin üzerine lacivert ve kırmızı renkte çakmak motiflerinden oluşan bir düzenleme görülür(Çizim 2).

Fotoğraf 4

Çizim 2

Örnek 3

55X90cm boyutunda çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yün ipliği ile Türk düğümü kullanılarak yer tezgahında dokunmuştur(Fotoğraf 5). Siyah, mor, kırmızı, sarı, pembe, beyaz, bej ve turuncu renk olarak kullanılmıştır. Kenarlarda kırmızı, ortada mor renk ile zemin üç bölüme ayrılmıştır. Zeminlerde sekiz kollu yıldız yan yana yerleştirilmiştir. Yıldızların orta kısımlarında kare içlerinde madalyonlara yer verilmiştir. Madalyon içleri turuncu renkte akrep ve göz motifleri ile süslenmiştir. Yıldız kolları arasında sarı ve pembe renkli göz motifleri bulunur. Bordürde ise pembe, sarı, siyah, beyaz ve turuncu renkli testere dişi motiflerine yer verilmiştir (Çizim 3).

106

Fotoğraf 5

Çizim 3

Örnek 4

52X108cm boyutlarında çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yün ipliğinden Türk düğümü kullanılarak yer tezgahında dokunmuştur(Fotoğraf 6). Lacivert, krem, kırmızı, sarı ve gri renkler kullanılarak kompozisyon oluşturulmuştur. Kompozisyonda ortada merkezde

kırmızı zemin üzerine etrafı zikzaklardan oluşan lacivert kartuş içerisine krem rengi altıgen madalyon yerleştirilmiştir. Madalyon içinde gri, kırmızı göz ve çiçek motifleri bulunmaktadır. Madalyonun sağ ve sol kısımlarında vazodan çıkan çiçek motifleri görülmektedir. Yastık iki bordürlüdür. İç bordürde krem rengi zemin üzerine kırmızı, lacivert yaprak ve bardak motifleri, dış bordür de ise lacivert zemin üzerine beyaz, sarı, kırmızı ve gri renkli gül motifleri yerleştirilmiştir(Çizim 4).

Fotoğraf 6

Çizim 4

Örnek 5

50X105 cm boyutunda çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yün iplik ile Türk düğümü kullanılarak yer tezgahında dokunmuştur(Fotoğraf 7). Kahverengi, siyah, beyaz, turuncu, pembe ve gri renkler yastıkta yer almaktadır. Kahve zemin üzerine siyah, beyaz, gri ve turuncu renkli salbekli şemse motifleri merkezde görülmektedir. Yastığın dört köşesinde pembe, siyah, gri ve krem renkli pençe motifleri bulunur. Bordürde gri zemin üzerine turuncu testere dişi motiflerine yer verilmiştir(Çizim 5).

Fotoğraf 7

Çizim 5

Örnek 6

60X110cm boyutunda çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yün ipliği kullanılarak Türk düğüm tekniği uygulanarak dokunmuştur(Fotoğraf 8). Lacivert, sarı, pembe, beyaz ve siyah renkler yastık yüzeyinde görülmektedir. Yastık halının merkezinde pembe zeminli kare madalyon bulunmaktadır. Madalyon içi lacivert ve beyaz çarkı felek motifleriyle süslenmiştir. İki yanında ise akrep ve göz motifi yer almıştır. Merkezde yer alan düzenlemenin arasında simetrik olarak yerleştirilmiş akrep motiflerinden oluşan ikili bir düzenleme bulunur. Merkez kompozisyonunun sağ ve sol kısmında lacivert, beyaz renkli akrep ve göz motifleri yer almaktadır. Yastığın köşelerinde lacivert ve beyaz renkli akrep motifleriyle bir süsleme yapılmıştır. Sarı zeminli bordür yüzeyinde ise lacivert ve beyaz renkli su yolu motifi bulunmaktadır(Çizim 6).

Fotoğraf 8

Çizim 6

Örnek 7

52X108 cm boyutlarında çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yün iplikle, Türk düğümü kullanılarak yer tezgahında dokunmuştur(Fotoğraf 9). Siyah, kırmızı, sarı, beyaz, pembe ve açık eflatun renkler kullanılmıştır. Kompozisyon siyah zemin üzerine üç sekizgen madalyonun yerleştirilmesiyle meydana getirilmiştir. Madalyonlardan ortada yer alanı pembe, iki yanda bulunan diğer madalyonlar ise kırmızı zeminli olarak dokunmuştur. Madalyon içleri eflatun ve kırmızı çengelli gül motifleriyle süslenmiştir. Bu motiflerin içleri ise dört kol üzerine yerleştirilen yıldız çiçeği motiflerinin birleşmesinden oluşan bir düzenleme ile doldurulmuştur. Yıldız çiçekleri madalyonlar arasında bulunan boşlukları doldurmak için de dokunmuştur. Yastık bordürü eflatun zemin üzerine kırmızı, sarı, pembe renkli göz motifleri ile süslenmiştir(Çizim 7).

Fotoğraf 9

Çizim 7

Örnek 8

54X108cm boyutlarında, yine çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yün iplik ile Türk düğümü kullanılarak yer tezgahında dokunmuştur(Fotoğraf 10). Bordo zemin üzerine kenarları çengellerle bezenmiş siyah renkte kartuş içerisinde, dört tarafı koç boynuzu motifi ile çevrelenmiş bordo zeminli dikdörtgen madalyon yer almaktadır. Merkezde bulunan bu madalyon içinde, siyah renkli akrep motifi ve turuncu, kahverengi göz motifleri işlenmiştir. Yastığın iki kenarı turuncu zeminli kahverengi sığır sidiği motifleriyle süslenmiştir(Çizim 8).

Fotoğraf 10

Çizim 8

Örnek 9

çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü pamuk ipliği ile Türk düğümü kullanılarak yer tezgahında yapılmıştır(Fotoğraf 11). 49X84cm ölçülerinde olan yastık kırmızı zemin üzerine siyah, beyaz, turuncu, haki renkli dört çiçek madalyon şeklinde süslenmiştir. İçleri karanfiller ile doldurulmuş olan madalyonların köşelerinde, yine karanfillere yer verilmiştir. Pembe zeminli bordür ise dal, yaprak ve çiçek motifleri kullanılarak süslenmiştir(Çizim 9).

Fotoğraf 11

Çizim 9

Örnek 10

48X100 cm boyutlarında çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yün iplik ile Türk düğümü kullanılarak yer tezgahında dokunmuştur(Fotoğraf 12). Yastık yüzeyinin merkezinde siyah zemin üzerine kenarları basamaklı kahverengi kartuş içerisinde kare madalyon işlenerek içi kare ve göz motifleriyle doldurulmuştur. Karenin etrafı sekiz rakamı şeklinde çevrilmiştir. Madalyonun iki yanında hayat ağacı motifleri yer almaktadır. Basamakların uçları çengel motifleriyle doldurulmuştur. Yastığın köşeleri yeşil ve beyaz çiçek motifleriyle süslenmiştir. Bordür de yeşil, turuncu ve kahverengi yaprak motifleri görülmektedir(Çizim 10).

Fotoğraf 12

Çizim 10

Örnek 11

50X115 cm boyutlarında çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yün iplik ile Türk düğümü kullanılarak yer tezgahında dokunmuştur(Fotoğraf 13). Kiremit renkli zemin üzerine siyah kartuş yerleştirilmiştir. Kartuş içi siyah, bej ve kahverengi çarkıfelek motifleriyle doldurulmuştur. Bu motifin iki yanında sekizgen madalyon içerisinde beyaz göz motiflerine yer verilmiştir. Kartuş bitişlerinde karşılıklı iki koç boynuzu motifi bulunmaktadır. Bordür siyah zemin üzerine kiremit ve bej renkli çakmak motifleriyle süslenmiştir(Çizim 11).

Fotoğraf 13

Çizim 11

Örnek 12

60X100 cm boyutunda çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yün iplik ile Türk düğümü kullanılarak yer tezgahında dokunmuştur(Fotoğraf 14). Kompozisyon da kırmızı zemin üzerine, merkezde kenarları zikzaklı gri zeminli sekizgen bir madalyona yer verilmiştir. Madalyon ortasında bir haç motifi bulunmaktadır. Bordo renkli haçın ortasında ve kollarının dış kısmında mavi, yeşil ve kırmızı çiçek motifleri, sarı, pembe ve beyaz renkli üçgen motifleri dikkat çekmektedir. Yastığın dört köşesinde küçük dikdörtgenler içerisinde pençe motifleri gri, pembe, beyaz ve siyah renkler kullanılarak simetrik olarak düzenlenmiştir. Bordür ise eflatun zemin üzerine kedi ayağı motifi ve kareler ardarda sıralanarak süsleme gerçekleştirilmiştir(Çizim 12).

111

Fotoğraf 14

Çizim 12

Örnek 13

53X92 cm boyutunda çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yün iplik kullanılarak Türk düğümü tekniği uygulanarak yer tezgahında dokunmuştur(Fotoğraf 15). Siyah zemin üzerine eflatun renkli kartuş içerisinde merkezde kare madalyona yer verilmiştir. Madalyon iç yüzeyinde kiremit renkli zeminde bej renkli kum saati motifi dikkat çekmektedir. Madalyonun sağ ve sol kenarlarında stilize edilmiş insan figürlerine yer verilmiştir. Kartuş dışında siyah zemin üzerinde üçer yıldız çiçeği motifi beyaz ve kiremit renkli

dokunmuştur. Eflatun renkli bordür siyah şeritle birbirine bağlanan göz motiflerinden meydana getirilmiştir(Çizim 13).

Fotoğraf 15

Çizim 13

Örnek 14

45X98 cm boyutunda çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yün iplik kullanılarak Türk düğümü tekniği uygulanarak yer tezgahında dokunmuştur(Fotoğraf 16). Bordo zemin üzerine siyah renkli kartuş içerisinde baklava motifi yerleştirilmiş, etrafı yeşil üçgen motiflerle çevrilmiş kare madalyon bulunmaktadır. Etrafı çakmak ve göz motifleriyle simetrik olarak doldurulmuştur. Kartuşun sağ ve sol tarafında dörtgenler içerisinde beyaz akrep motifleri yer alır. Kartuş dışında ki zemin üzerinde yeşil, siyah ve turuncu renkli çakmak motifleri ve turuncu renkli akrep motifleri dikkat çekmektedir. Yastık iki bordürle çerçevelenmiştir. İçte yer alan bordür siyah zemin üzerine kiremit renkli su yolu, dışta yer alan bordür ise beyaz zemin üzerine siyah çakmak motifleriyle dokunarak süslenmiştir(Çizim 14).

112

Fotoğraf 16

Çizim 14

Örnek 15

45X85 cm boyutlarında çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yün iplik ile Türk düğümü kullanılarak yer tezgahında dokunmuştur(Fotoğraf 17). Siyah zemin üzerine üç sekizgen madalyon yerleştirilmiştir. Madalyonların merkezinde gül motifleri dokunmuştur. Etrafları gri renkli çengelli gül şeklinde çerçevelenmiştir. Bordür turuncu renk üzerine siyah renkli su yolu ve göz motifleri dokunarak yapılmıştır(Çizim 15).

Fotoğraf 17

Çizim 15

Örnek 16

50X100 cm boyutlarında çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yün iplik ile Türk düğümü kullanılarak yer tezgahında dokunmuştur(Fotoğraf 18). Siyah zemin üzerine etrafı çengel motifi kullanılarak süslenmiş kırmızı renkli kartuş içerisinde merkezde göz motifi, dört kenarında ise kırmızı ve beyaz karanfil motiflerine yer verilmiştir. Kırmızı zeminli bordür de ise sarı, gri, beyaz ve siyah göz motifleri bulunmaktadır.

Fotoğraf 18

Örnek 17

57X97cm boyutundadır. Çözüğü pamuk, atkı ve düğümü yün iplik ile Türk düğümü kullanılarak yer tezgahında dokunmuştur(Fotoğraf 19). Siyah zemin üzerine etrafı basamaklı kırmızı kartuş içerisinde simetrik iki altıgen madalyon yerleştirilmiştir. Madalyonların içi siyah renkte pıtrak motifleri ve beyaz yıldız çiçekleri ile doldurulmuştur. Altıgen köşelerinde açık yeşil, gri, beyaz, turuncu ve sarı renkli yapraklar bulunmaktadır. Beyaz zeminli bordür ise sarı, kırmızı, siyah ve turuncu kedi ayağı motifleri ile süslenmiştir(Çizim 16).

Fotoğraf 19

Çizim 16

Örnek 18

47X110 cm boyutundadır. Çözüğü pamuk, atkı ve düğümü yün iplik ile Türk düğümü kullanılarak yer tezgahında dokunmuştur(Fotoğraf 20). Kompozisyon bordo zemin üzerine mavi, yeşil, kahverengi gül ve koç boynuzu motifleri ile çevrilmiş iki madalyondan oluşmuştur. Bej renkli madalyon zeminlerinin merkezinde, kahverengi tarak motifi ile mavi ve kırmızı renkli gül motifleri süslemede yer almıştır. Bordür iki ayrı süslemeden meydana getirilmiştir. Yastığın kısa kenarlarında pembe, yeşil, kırmızı ve mavi renkli yapraklar, uzun kenarlarında ise kırmızı, yeşil ve siyah renkli çiçek motifleri dal üzerinde dokunmuştur(Çizim 17).

Fotoğraf 20

Çizim 17

Örnek 19

60X82 cm boyutunda, çözgüsü pamuk, atkı ve düğümü yün iplik ile Türk düğümü kullanılarak yer tezgahında yapılmıştır(Fotoğraf 21). Siyah zemin üzerine kenarları çengel motifleriyle çerçevelenmiş turuncu kartuş içinde kare madalyon bulunmaktadır. Madalyon içi siyah, yeşil ve turuncu renkli üçgenlerle doldurulmuş, iki yanında ise muska motiflerine yer verilmiştir. Zeminde yıldız çiçekleri simetrik olan kompozisyonu tamamlamaktadır. Kartuş köşelerinde pıtrak motifleri görülmektedir. Bordür de ise siyah renkli sığır sidiği motifini yer almaktadır(Çizim 18).

Fotoğraf 21

Çizim 18

DEĞERLENDİRME

Adıyaman halı yastıkları boyut, renk, motif ve malzeme açısından değerlendirildiğinde; yastıkların boyutlarının 42-60 cm enlerinde, 82-115 cm boyunda olduğu görülmektedir. Yer tezgahlarında dokunan yastıklarda bölgenin özelliği, desenlerdeki renkler de kendini göstermektedir. Geçmişte kök boyalar kullanılmakta iken günümüzde daha çok sentetik boyalar kullanılmaktadır. Yastık halılarda kullanılan, kök boyalardan, kırmızı:madder kökünden, sarı:erik kurusu ve safran çiçeğinden,asma yaprağı ve nar kabuğundan,kahverengi:kara meşe kabuğu,mazi ve nar kabuğundan,yeşil:yabani nanenin ve ceviz yapraklarından ,siyah:zift çamurundan ve maziden,mavi :hint bitkisi ve kesme tohumundan elde edildiği saptanmıştır. Yastıklarda kullanılan diğer renkler, sentetik üretilmiş boyalar kullanılarak dokunmuştur. Çoğunlukla zeminlerde siyah ve kırmızı renk dikkat çekmektedir. Yöre halkının yastık halılarda dikkat çeken bir özelliği ise koyu renklerin hakimiyetidir.Adıyaman halı yastıklarında zemin dışında motiflerde renkler beyaz, sarı, gri, turuncu, bordo, kahverengi, yeşil, mavi,bej kullanıldığı görülmektedir.

Dokumalarda halkın duygularının bir anlatım aracı olarak işlenen motifler Anadolu halkının aile yapısı, sosyal yaşamları, dini inançları, gelenek ve göreneklerini yansıtmaları açısından önemlidir. Bütün Anadolu'da dokunan halılarda görüldüğü gibi Adıyaman yastık halılarında da motif çeşitliliği dikkat çekmektedir. Bu motifler incelendiğinde farklı anlamlar yüklenerek yastık yüzeylerinde işlendiği görülmektedir. Hayat ağacı, koç boynuzu, insan, çengel, tarak, göz, çakmak, değişik çokgen motifler, yapraklar, doğada

varolan çiçek motifleri, muska, pıtrak, eli belinde, çarkıfelek, kum saati, başak ,akrep v.b.gibi motifler dikkat çekmektedir. Bunlardan bazılarına bakıldığında;

Eli Belinde: Analık ve doğurganlığı sembolize etmektedir. Mutluluğu simgeleyen geometrik karakterli bir motif olduğu görülmektedir. Bu motif sadece dokuyanın bir erkek çocuk dünyaya getirdiğinde kullanılır. Ellerin belde kavuşturulması ise erkek çocuk dünyaya getiren kadının gurur ve mutluluğunu temsil eder. Dışiliğin simgesidir. Aynı zamanda uğur, bereket, kısmet, mutluluk ve neşeyi sembolize eder.

Akrep: Kötülük ve sıkıntılardan korunmak için kullanılmıştır. Sık kullanılan geometrik karakterli bir motiftir.

Kedi Ayağı: Halk arasında pisik(kedi) olarak nitelendirilen motif nazara karşı geometrik karakterli olarak kullanılmıştır.

Göz: Sık kullanılan motiflerden olan göz, nazar ve göz değmesine karşı geometrik karakterli olarak dokunmuştur.

Tarak: Evliliği kötü gözlerden korumak ve doğum için dokunmuş geometrik karakterli bir motiftir.

Pıtrak: Tarlada yetişen dikenli ve yapışkan olan bir bitkidir. Anadolu insanı bu bitkiyi nazarlık motifi olarak kullanmıştır. Dikenlerinin kötü göz ve nazarı uzaklaştırdığına inanılmıştır.

Su yolu: Daha çok bordür süslemesi için kullanılmış olan bu motif geometrik bir karektere sahiptir.

Çengel: Sıkça kullanılan motiflerden biri olan çengel, sivri ucu nedeniyle kötülükleri kovduğuna, malı, mülkü ve canı koruduğuna, nazarı uzaklaştırdığına inanılan bir motiftir.

Koç Boynuzu: Yiğitlik, kahramanlık, güç ve bereketi sembolize eden, sıkça kullanılan motiflerdendir.

Çakmak: Nazara karşı korunmak amacıyla yapılmış geometrik karakterli bir motiftir.

Muska: Bu motif dilek ve beklentilerin gerçekleşmesi, kötü gözlerden korunma, canı, malı, mülkü korumak amacıyla yastıklarda kullanılmıştır.

Hayat Ağacı : Evren, yeryüzü ve cennet arasındaki iletişimi simgeleyen sembollerden biridir.

Geometrik motifler: Dokuma kolaylığından dolayı en çok tercih edilen, motif türüdür. En çok görülün şekilleri, üçgen, dörtgen, dikdörtgen ve eşkenar dörtgendir.

Küpe: Anadolu'da küpeler evlilik hediyesi olarak vazgeçilmezdir. Bu motif kullanan bir kız, ailesine evlenmek isteğini dolaylı olarak belli etmeye çalışır.

İnsan: Anadolu'da ölüm doğum döngülü törenlerin ruhun beden değiştirmesi gibi inançların Şaman kültürünün bir devamı olduğu bilinmektedir. Anadolu motiflerinde sık

sık rastlanan insan figürü daha çok erkek ve kız çocuğu olarak betimlenmiştir. Bu figürler dokuyan kişinin erkek çocuk beklentisini veya gurbetteki sevgiliyi anlatır⁶.

Kompozisyonlar genelde kartuş ve madalyonlar kullanılarak düzenlenmiştir. Yörede kartuşa göbek, madalyonlara göl ya da sofraya denmektedir. Madalyonların şekilleri dörtgen, altıgen, sekizgen, yıldız ve çiçek şeklinde dokunmuştur. Kartuşlar ise çengel motifleriyle süslenmiş bazıları ise basamaklı yapılmıştır. Kartuşlu yastıkların zeminlerinde madalyonlar arasında en çok pıtrak, akrep, göz, eli belinde, muska, vazodan çıkan çiçekler, pençe, koç boynuzu, yıldız çiçeği, hayat ağacı, küpe, stilize çiçekler, insan figürü ve çakmak motifleri kullanılmıştır. Madalyonların zeminlerinde ise koç boynuzu, akrep, göz, stilize çiçekler, çarkıfelek, yıldız çiçekleri, bereket, başak, kum saati, pıtrak, tarak motifleri ve geometrik şekiller kullanılmıştır. Halı yastıkların hepsinde bordür bulunmaktadır. Bordürlerde çakmak, testere dişi, gül, yaprak, su yolu, göz, sığır sidiği, kedi ayağı kullanımı dikkat çekmektedir.

Adıyaman yastık halılarında çözgüde pamuk, atkı ve düğümlerde yün ipliğin kullanıldığı görülmektedir. Yastıkların tümü Türk düğümü kullanılarak dokunmuştur. İplerin renklendirilmesinde ise genellikle sentetik boyalar kullanılmıştır. Çok nadir olarak kök boyalar dokumada yer almıştır.

İncelenen yastık halılar, motif, renk ve kompozisyon açısından yurt içinde Kars, Malatya, Gaziantep, Hakkari, Elazığ, Van, Ağrı, Muş, Tunceli, Diyarbakır, Çanakkale, Uşak, Kırşehir, Erzincan, Manisa, Konya, Amasya, Kütahya, Avanos, yurt dışında ise Kırgızistan ve Azerbaycan halı yastıklarıyla benzerlik göstermektedir. Bu benzerlikler incelendiğinde çengelli gül motifinin Malatya, Avanos, Kütahya, Ezine örneklerinde, dörtgen madalyon uygulamasının Muş ve Hakkari örneklerinde, akrep motifinin Hatay⁷, Malatya, Kars, Gaziantep, Elazığ, Tunceli, Çanakkale ve Azerbaycan örneklerinde, pıtrak ve bereket motifinin Gaziantep, Kars ve Ağrı örneklerinde, çakmak motifinin Elazığ, Diyarbakır, Erzincan ve Kırgızistan örneklerinde, kurt ağız motifinin Amasya ve Van örneklerinde, çarkıfelek motifinin Konya örneklerinde, göz motifinin Gaziantep ve Kars örneklerinde, hayat ağacı ve çakmak motifinin Kars örneklerinde, yıldız motiflerinin Kars, Van ve Çanakkale örneklerinde, sekizgen madalyon ve başak motiflerinin Malatya örneklerinde kullanıldığı görülmektedir. Bordürlerde yer alan motifler incelendiğinde ise Gaziantep, Kırşehir ve Hakkari halılarında görülen su yolu motifi, Muş, Malatya, Elazığ ve Ağrı yastık halılarında görülen sığır sidiği, Kütahya ve Gaziantep halılarında görülen göz motifi, Elazığ ve Erzincan'da dokunan çakmak motifi, Van halılarında bulunan testere dişi

⁶ Geniş bilgi için bakınız: Erbek, G., Anadolu Motifleri Çatalhöyük'ten Günümüze, İzmir, 1986; a.mlf., Çapana Dokumaları, İstanbul, 1984; a.mlf., Hayat Ağacı Motifi 1", Antika, 1986, 15(6)/26-41; a.mlf., "Hayat Ağacı Motifi II, Antika, 1986, 16(7)/ 26-38; a.mlf., "Dokuma İşleme ve Örgülerdeki koç Boynuzu Örgesi", Antika, 1986, 10/ 28-43; a.mlf., "Anadolu Motiflerinin Anlamları ve Tanımlamalarındaki Sorunlar", III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, (23-28 Haziran), Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 87, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: 24, 1986, 153-154; Durul, Y. (1982), "Kilim Motifleri Üzerinde Araştırma", Sanat Dünyamız, İstanbul, 1982, 9(24)/ 26-30; a.mlf., "Türkmen, Yörük, Avşar Halı ve Kilim Motifleri Üzerine Araştırma", Türk Etnografya Dergisi, Ankara, 1986, 2/65-67

⁷ Geniş bilgi için bakınız: Karakelle, A.-Kayabaşı, N., "Hatay-Reyhanlı Kilimlerinde Bulunan Yaşam ile İlgili Motifler" Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Erzurum, 2018, 22/2633-2646

*Günümüz Adıyaman Evlerinde Bulunan Yastık Halılarının Dokuma Sanatı
İçerisindeki Yeri ve Önemi*

motifi Adıyaman halılarında yer alan motif ve kompozisyonların benzerliklerini ortaya koymaktadır. Bu benzerlikler genel olarak milli bütünlüğümüzü kanıtlar niteliktedir.

Hatay-Reyhanlı halı yastık(akrep)

Elazığ Şavak Halısı (akrep, çarkıfelek)

118

Elazığ El Dokuma Halı Kataloğu(TarihNotları.com)

Beritan Aşireti Halı ve Kilimleri⁸

Gaziantep Halı Çuval(akrep)

(www.uçan hali.com.tr)

⁸ Geniş bilgi için bakın:Aksoy,Elif,"Beritan Aşireti Halı ve Kilimleri",STD.,2016,27-46

Azerbaycan Halısı

(Vikipedi(tr.wikipedia.org))

Holbein halısı

(Vikipedi(tr.wikipedia.org))

SONUÇ

Kuşaktan kuşağa aktarılan motiflerimiz bugün eski gelenekselliğini kaybetmeye başlamıştır. Bu motiflerin kaybolması ya da bozulmasında etken olan nedenler ise geleneklerin değişmesi , kolaya kaçma ve modanın etkisidir. Özellikle kooperatifler ve açılan halı kurslarında motifler üzerinde meydana getirilen değişiklikler yastıkların da özelliklerinin değişmesine neden olmaktadır. Yastık halılar, yaşam alanlarındaki rahat kullanım özelliği ile üretimi devam eden halı gurubudur. Büyük ebatlı halılara göre üretimi daha hızlı ve az malzeme kullanılarak kısa zamanda tamamlandığı için, yastık halıların üretimi ve kullanımı yaygınlaştırılmalı, bu işle uğraşan kişilere verilen desteklerin sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir. Kaybolmaya yüz tutmuş yastık halıların halen mevcut olan örneklerinin araştırılıp, derlenip tanıtılması, yeni kuşaklara aktarılması, geçmiş ile gelecek nesiller arasında bir köprü kurulması için üzerinde durulması gereken kültürel aktarımlardır.

KAYNAKÇA

Aksoy,Elif,"Beritan Aşireti Halı ve Kilimleri",STD.,2016,27-46

Aslanapa, Oktay – Durul, Yusuf, Selçuklu Halıları, İstanbul,1974

Aslanapa, Oktay, Türk Halı Sanatının Bin Yılı, İstanbul, 1978

Aslanapa, Oktay, Türk Sanatı, İstanbul, 1984

Aslanapa, Oktay, "Türk Halı Sanatının Tarihi Gelişmesi", Arış, Üç Aylık Halı, Dokuma ve İşleme Sanatlar Dergisi, Ankara, 1997,1(3)/18-24

Barışta, H. Örcün, "Divan-ü Lügat-it Türk' de Dokuma ve Dokumanın Üzerine Yapılan Bezemeler Çevresinde Kümelenen İfadeler", 2. El Sanatları Sempozyumu Bildirileri 18-20 Kasım1982 , İzmir

Deniz, Bekir, Türk Dünyası'nda Halı ve Düz Dokuma Yaygıları, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, 28-38

Deniz, Bekir, " Gördes Halıları", Bilim Birlik Başarı, İstanbul,1986, 45/ 13-19

Deniz, Bekir, "Ladik Halıları", Bilim Birlik Başarı, İstanbul, 1986, 46/ 13-18

Deniz, Bekir, "Milas Halıları", Bilim Birlik Başarı, İstanbul, 1987, 49/ 13-20

Demiriz, Yıldız,"Türk Halı Sanatı", Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, İstanbul,1982, 5/ 908-912

Diyarbakirli, Nejat, "Türklerde Halıcılık", Türk Edebiyatı, İstanbul, 1984, 132/ 44-49

Diyarbakirli, Nejat,"Pazırık Halısı", TDA: Türk Halıları Özel Sayısı,1984, 32/ 1-8

Diyarbakirli, Nejat, "İslamiyet'ten önce Türk Sanatı", Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı, İstanbul,1993, 15-27

Durul, Yusuf, "Türkmen, Yörük, Avşar Halı ve Kilim Motifleri Üzerine Araştırma", Türk Etnografya Dergisi, Ankara,1957, 2/65-67

Durul, Yusuf, "Kilim Motifleri Üzerinde Araştırma", Sanat Dünyamız, İstanbul,1982, 9(24)/26-30.

Erbek, Güran, Çapana Dokumaları, Türkiyemiz Dergisi, , İstanbul, 1980, 30:7-11

Erbek, Güran, Anadolu Motifleri Çatalhöyük'ten Günümüze, İzmir ,1986

Erbek, Güran, "Hayat Ağacı Motifi 1", Antika, 1986, 15(6)/ 26-41

Erbek, Güran, "Hayat Ağacı Motifi II, Antika, 1986,16(7)/ 26-38

Erbek, Güran, "Dokuma İşleme ve Örgülerdeki koç Boynuzu Örgesi", Antika,1986, 10: 28-43

Erbek, Güran, "Anadolu Motiflerinin Anlamları ve Tanımlamalarındaki Sorunlar", III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, 23-28 Haziran, Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma a Dairesi Yayınları: 87, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: 24, 1986, 153-154

Ersoy, Ayla, "Osmanlı Saray Kilimleri", İlgı, İstanbul,1990, 61: 3-7.

Gülensoy, Tuncer, Türk Halı Sanatında Uşak Halıcılığı ve Halı Sanatı Tabirleri, Sümerbank, 1975, 14(155)

Haack, Hermann, Doğu Halıları, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Çev. GİRİŞKEN, N., Ankara,1975

Karakelle, Ayşegül,-Kayabaşı, Nuray, "Hatay-Reyhanlı Kilimlerinde Bulunan Yaşam ile İlgili Motifler", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2018, 22/2633-2646

121

Kırzioğlu N. Gürginay, Altaylar' dan Tuna Boyuna Türk Dünyası'nda Ortak Motifler, Ankara ,1995

Perdahçı, Nurcan," 16-18.yy Avrupa Resim Sanatı'nda Uşak Halıları", Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,2011, 13(1)/275-291

Sümer, Faruk, "Anadolu'da ki Türk Halıcılık Tarihine Dair En Eski Tarihi Kayıtlar", Türk Dünyası Araştırmaları,1984, 32/44-51

Tekçe, E.Fuat, Pazırık Altaylardan Bir Halının Öyküsü, Ankara, 1993

Yetkin , Şerare, Türk Halı Sanatı,1991

Yılmaz, Bülent, "Pazırık'ta Günümüze Türk Halı Sanatı", Oğuz-Türkmen Araştırmaları Dergisi,2017, 1(1)/98-106